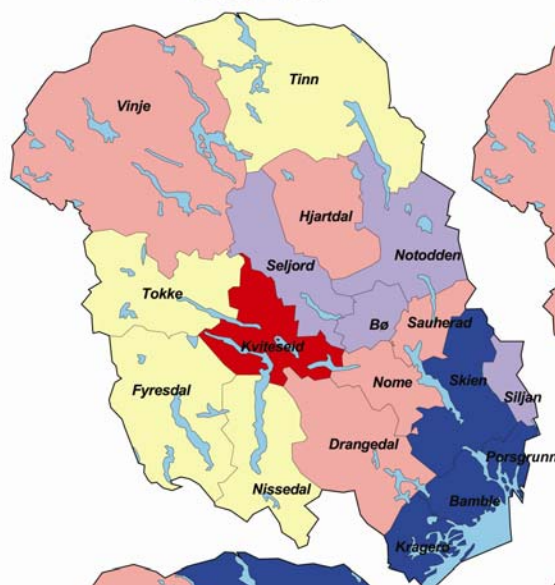
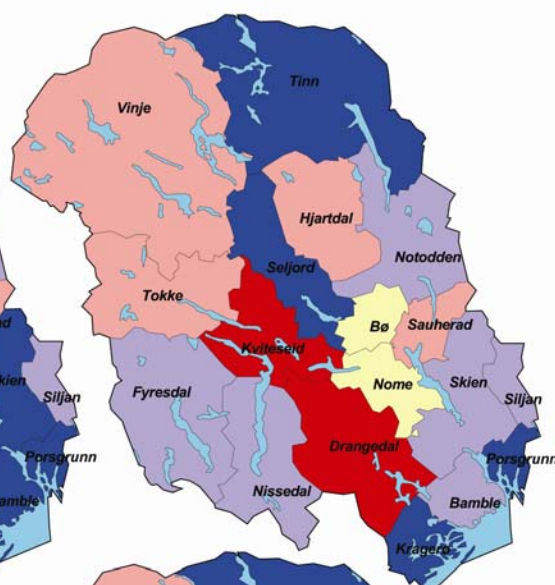

Nyetableringer i Telemark

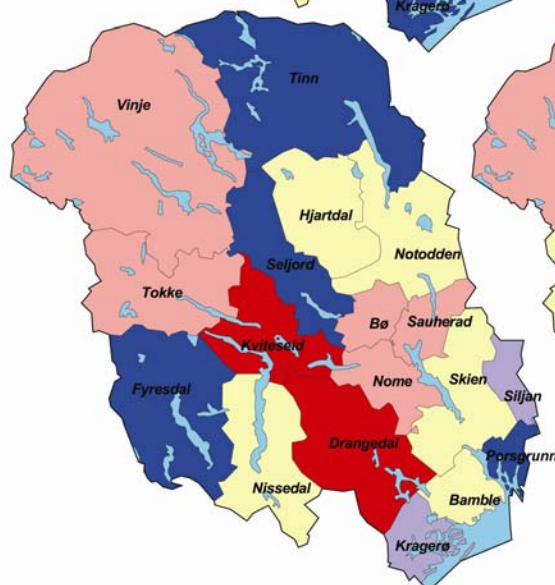
Etableringsfrekvens - gjennomsnitt
2003-2007

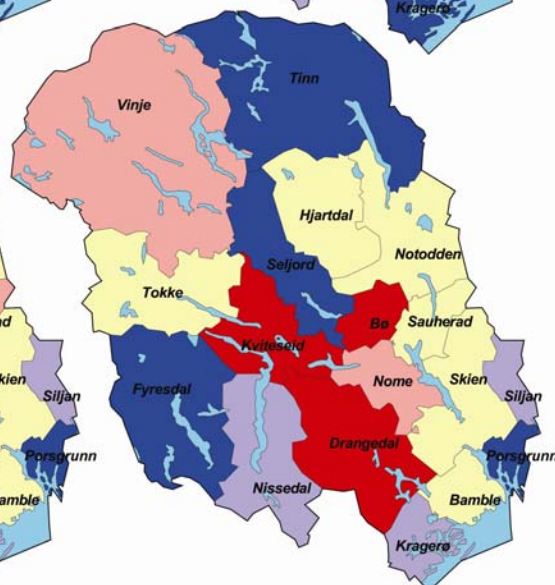
Etableringsfrekvens 2007

Etableringsfrekvens 2007, justert
for bransjestruktur

Etableringsfrekvens 2007, justert
for bransje og befolkningsvekst

Knut Vareide
Telemarkforskning-Bø
Arbeidsrapport 9/2008

© Telemarksforsking-Bø 2007
Arbeidsrapport nr. 9/2008
ISSN 0802-3662

Telemarksforsking-Bø
Postboks 4

3833 Bø i Telemark

Tlf: 35 06 15 00

Fax: 35 06 15 01

www.telemarksforsking.no

Forord

Denne rapporten er laget på oppdrag av Innovasjon Norge Telemark. Hensikten er å undersøke nyetableringene i Telemark, i forbindelse med satsingen på etablerer-veiledningen som skjer i fem regionale etablererkontor. Det har vært en målsetting å få etableringsfrekvensen i Telemark opp blant de beste fylkene i Norge. I denne rapporten har nyetableringene i Telemark blitt analysert med bruk av diverse tilgjengelig statistikk for å undersøke hvordan dette har gått.

Knut Vareide

20 mars 2007

Innhold:

Sammendrag og hovedkonklusjoner	5
Nyetableringer i Telemark	7
Antall nyregistreringer	7
Antall registrerte foretak	8
Etableringsfrekvens i Telemark.....	9
Etableringsfrekvenser i fylkene	9
Telemark i forhold til andre fylker.....	10
Hva forklarer etableringsfrekvens?	11
Bransjestruktur.....	11
Betydning av befolkningsvekst	12
Nedleggelse	13
Etableringer i regionene	14
Bransjestruktur og befolkningsvekst i regionene.....	15
Kart over etableringsfrekvens i regionene.....	16
Nyetableringer i kommunene	17
Bransjestruktur og befolkningsvekst i kommunene	18

Sammendrag og hovedkonklusjoner

I denne rapporten har vi analysert nyetableringene i Telemark, for å vurdere etableringsaktiviteten i fylket. Antall nyetableringer er spesielt vurdert i forhold til *etableringsfrekvensen* - dvs antall nyetableringer i forhold til bestanden av foretak. Vi har sett på etableringsfrekvensen både på fylkes-, region- og kommunenivå.

Etableringsfrekvensen i Telemark ligger under gjennomsnittet i Norge. Dette gjennomsnittet blir imidlertid trukket sterkt opp av Oslo, og Telemark er nummer ti av 19 fylker i 2007, noe som plasserer Telemark i midten blant fylkene. Dette er bedre enn de seks foregående årene, da Telemark var på plass nummer 12 blant fylkene. Grenland har høyest etableringsfrekvens, fulgt av Vestmar. Vest- og Midt-Telemark har lavere etableringsfrekvens. Av kommunene har Porsgrunn høyest etableringsfrekvens, fulgt av Kragerø, Tinn og Seljord.

Antallet foretak som er tatt ut av registrene er forholdsvis lavt i Telemark. Dermed kommer fylket ganske bra ut dersom vi måler vekst i antall bedrifter. Da er veksten i antall foretak i Telemark den femte høyeste blant fylkene.

I rapporten har vi analysert hva som er årsaken til de regionale variasjonene i etableringsfrekvensen i Norge. En stor del av disse variasjonene skyldes forskjeller i bransjestruktur. Det er stor forskjell på etableringsfrekvensen i ulike bransjer. Områder som har en stor del av næringslivet i bransjer med høy etableringsfrekvens, vil dermed automatisk få en høy etableringsfrekvens. I Telemark er bransjestrukturen slik at etableringsfrekvensen normalt vil ligge under landsgjennomsnittet. Dette gjelder spesielt i Vest-Telemark. Grenland er den eneste av regionene hvor bransjestrukturen er nøytral, dvs slik at den ikke tilsier verken høy eller lav etableringsfrekvens.

Befolkningsvekst og befolkningsstørrelse har også betydning for etableringsfrekvensen. Regioner og kommuner med befolkningsvekst vil ha den tendens til å ha høyere etableringsfrekvens, og regioner med stor befolkning likeså. Dette virker også negativt for mange kommuner i Telemark, og for Telemark som fylke. Grenland får imidlertid positiv stimulans fra befolkningsvekst og størrelse, mens spesielt Vest-Telemark blir svekket av nedgang i befolkning og spredtbygd bosetting.

Når vi tar alle forhold i betraktning - bransjestruktur, befolkningsvekst og befolkningsstørrelse - er etableringsfrekvensen i fylket høyere enn en skulle forvente. Dette er ulikt konklusjonen av en tilsvarende analyse i 2006, hvor etableringsfrekvensen i Telemark var lavere enn forventet. Kommuner som Seljord, Fyresdal, Tinn og Porsgrunn har langt flere nyetableringer en forventet, ut fra bransjestrukturen og befolkningsveksten i disse kommunene.

Nyetableringer i Telemark

Antall nyregistreringer

Enhetsregisteret er det mest omfattende av de bedriftsregistrene som finnes. Tidligere har vi brukt Foretaksregisteret, men mange nyetablerte registrerer seg bare i Enhetsregisteret, og ikke i Foretaksregisteret. Derfor vil Enhetsregisteret gi det beste resultatet.

I tabellen under er det tatt med nyregistrerte foretak i Enhetsregisteret, for de foretakstypene som er mest aktuelle for næringsvirksomhet: Aksjeselskap (AS og ASA), enpersonforetak (ENK), ansvarlig selskap (ANS), selskap med delt ansvar (DA), selskap med begrenset ansvar (BA) og norsk avdeling av

utenlandsk selskap (NUF). Videre har vi tatt bort aksjeselskap som er opprettet av rent skattemessige grunner, såkalte holdingselskap.

Vi ser da at det ble registrert 1796 nye foretak i Telemark i 2007. Dette er det høyeste antallet siden 2000. I 2000 ble det registrert svært mange nye enpersonselskap på grunn av nye momsregler. Disse var tidligere uregistrerte.

Både Grenland, Øst- og Vest-Telemark har det høyeste antallet nyregistrerte foretak siden 2000. Vestmar har en nyregistrert mindre enn i 2006, mens Midt-Telemark har færre nyregistreringer enn i 2005 og 2006.

Tabell 1: Antall nyregistrerte foretak i Enhetsregisteret, av selskapstyper AS, ASA, ANS, ENK, DA, BA og NUF. Holdingselskaper er tatt ut.

Komune	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Porsgrunn	261	367	293	277	256	288	300	328	385
Skien	380	611	396	438	399	432	470	522	491
Siljan	13	21	13	17	20	15	16	26	21
Bamble	104	118	113	101	112	129	152	131	130
Grenland	758	1117	815	833	787	864	938	1007	1027
Kragerø	105	131	82	81	99	109	116	135	146
Drangedal	32	40	28	23	23	41	27	42	30
Vestmar	137	171	110	104	122	150	143	177	176
Nome	53	57	49	62	54	30	57	52	58
Bø	66	74	54	83	54	80	87	75	63
Sauherad	39	52	23	40	40	47	43	37	42
Midt-Telemark	158	183	126	185	148	157	187	164	163
Notodden	117	131	103	128	98	101	128	123	120
Tinn	62	99	56	49	61	44	61	56	86
Øst-Telemark	179	230	159	177	159	145	189	179	206
Hjartdal	19	21	15	21	16	19	30	29	25
Seljord	31	48	31	34	42	37	32	35	50
Kviteseid	31	32	38	35	23	19	30	21	26
Nissedal	24	36	16	16	16	15	21	30	26
Fyresdal	13	27	13	11	22	16	20	15	23
Tokke	16	28	16	19	41	31	18	25	26
Vinje	48	65	41	56	37	52	40	43	48
Vest-Telemark	182	257	170	192	197	189	191	198	224
Telemark	1414	1958	1380	1491	1413	1505	1648	1725	1796

Antall registrerte foretak

Antall nyregistreringer må ses i forhold til antall eksisterende foretak.

I tabellen under har vi gjengitt antall foretak som er registrert i Enhetsregisteret per 1. januar fra 2000 til 2008.

Det går fram at det er registrert hele 24 421 foretak i Enhetsregisteret i Telemark pr 1. januar 2008. Det er naturligvis flest i Grenland, og Skien har flest registrerte bedrifter av kommunene i Telemark. Vest-Telemark har relativt mange registrerte foretak i forhold til befolkning og sysselsatte. I Vest-Telemark er det i gjennomsnitt 1,3 ansatt per registrert bedrift, og det er 4,3 innbyggere per registrert bedrift. I Grenland er gjennomsnittsbedriften større, med 2,7 ansatte, mens det er 8,1 innbyggere per bedrift.

Vi kan også merke oss at antall registrerte foretak øker ganske sterkt. Fra 2000 til 2008 økte antall registrerte foretak fra 17 322 til 24 421. Økningen tilsvarer over 40 prosent. Denne økningen er langt høyere enn veksten i økonomien, og betyr at gjennomsnittsforetaket har blitt stadig mindre.

Det sterke økningen i antall foretak finner vi også i resten av landet. I Norge økte antall registrerte foretak med 42 prosent i samme periode.

Noe av denne økningen skyldes nok at flere foretak registrerer seg i Enhetsregisteret. Dette gjaldt spesielt i 2000, med innføring av moms på en del tjenester.

Senere i denne rapporten skal vi bruke disse tallene for å beregne etableringsfrekvenser, vekst i antall foretak og dødelighet.

Tabell 2: Antall bedrifter registrert i Enhetsregisteret per 1. januar av selskapstyper AS, ASA, ANS, ENK, DA, BA og NUF. Holdingselskaper er tatt ut.

Kommune	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Porsgrunn	2753	2995	3095	3232	3332	3461	3668	3835	4100
Skien	4383	4814	4979	5230	5412	5623	5892	6192	6406
Siljan	200	212	218	225	237	247	255	273	287
Bamble	1138	1218	1285	1348	1418	1465	1584	1651	1731
Grenland	8474	9239	9577	10035	10399	10796	11399	11951	12524
Kragerø	1184	1259	1308	1352	1400	1473	1550	1648	1738
Drangedal	534	553	572	586	595	615	631	660	676
Vestmar	1718	1812	1880	1938	1995	2088	2181	2308	2414
Nome	797	831	855	895	921	934	971	994	1026
Bø	774	821	844	896	922	975	1029	1081	1104
Sauherad	616	657	668	686	706	723	758	782	804
Midt-Telemark	2187	2309	2367	2477	2549	2632	2758	2857	2934
Notodden	1289	1367	1430	1496	1546	1589	1670	1728	1780
Tinn	762	831	851	865	903	929	962	1000	1047
Øst-Telemark	2051	2198	2281	2361	2449	2518	2632	2728	2827
Hjartdal	346	359	362	371	378	390	414	431	449
Seljord	469	495	513	531	544	559	577	602	625
Kviteseid	500	515	536	547	560	559	578	576	588
Nissedal	272	302	308	318	328	333	342	365	384
Fyresdal	244	263	266	271	282	283	302	305	320
Tokke	388	402	396	406	436	455	448	468	481
Vinje	673	717	732	771	776	807	830	858	875
Vest-Telemark	2892	3053	3113	3215	3304	3386	3491	3605	3722
Telemark	17322	18611	19218	20026	20696	21420	22461	23449	24421

Etableringsfrekvens i Telemark

For å sammenlikne etableringsaktiviteten mellom ulike områder, bruker vi *etableringsfrekvens* som mål.

Etableringsfrekvensen¹ er antall nyregistrerte foretak i ett år i prosent av eksisterende foretak i begynnelsen av samme år.

I figur 1 kan vi se hvordan etableringsfrekvensen har utviklet seg i Telemark og Norge. Etableringsfrekvensen på landsbasis sank fra 2006 til 2007.

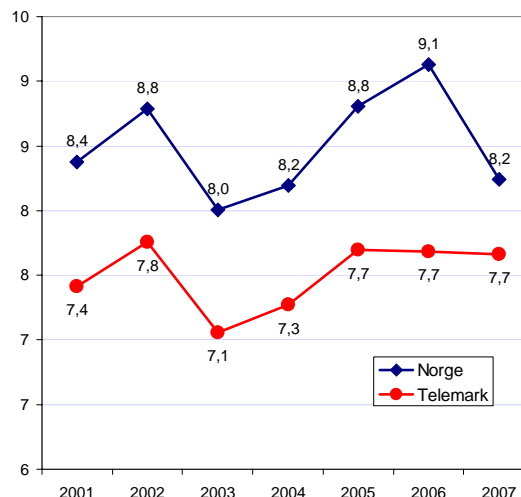
Normalt er det høyere etableringsfrekvens i høykonjunktur, og da ville en forvente at etableringsfrekvensen økte i 2007, men tvert i mot sank etableringsfrekvensen ganske mye på landsbasis.

I Telemark har etableringsfrekvensen vært uendret på 7,7 prosent de tre siste årene. Dermed rykket etableringsfrekvensen i Telemark mye nærmere landsgjennomsnittet enn tidligere. Telemark har alltid ligget under landsgjennomsnittet, men avstanden i 2007 er historisk lav, på 0,5 prosent.

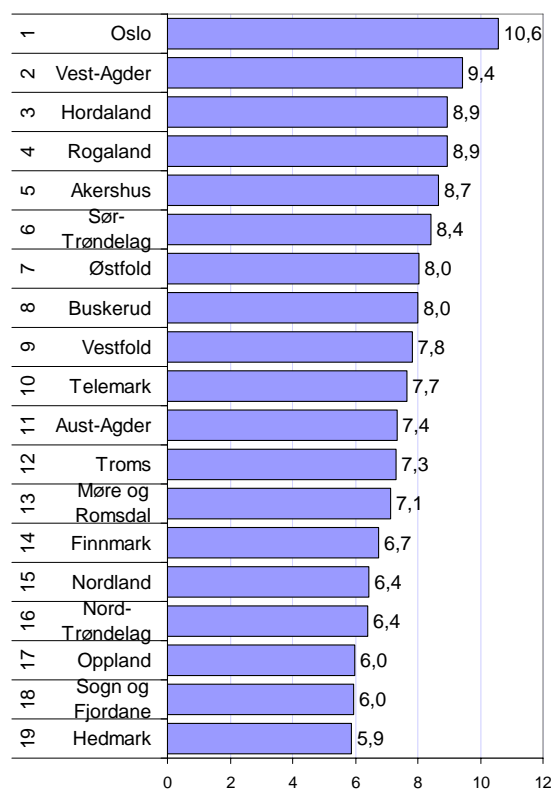
Etableringsfrekvenser i fylkene

I figur 2 kan vi se at Telemark er nummer ti av 19 fylker når det gjelder etableringsfrekvens i 2007.

Oslo har hatt høyest etableringsfrekvens hvert eneste år som er målt. Som vi skal se senere, henger dette nøye sammen med bransjestrukturen. Den høye etableringsfrekvensen i Oslo drar også opp landsgjennomsnittet kraftig. Selv om Telemark lå klart under landsgjennomsnittet (figur 1), er likevel Telemark midt på treet blant fylkene i landet.

Figur 1: Etableringsfrekvens i Norge og Telemark.

Figur 2: Etableringsfrekvens 2007 i fylkene i Norge.

Telemark i forhold til andre fylker

Tabell 3: Fylkenes interne rangering med hensyn til etableringsfrekvens.

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Oslo	Oslo	Oslo	Oslo	Oslo	Oslo	Oslo	Oslo
Akershus	Akershus	Hordaland	Hordaland	Hordaland	Hordaland	Vest-Agder	Vest-Agder
Hordaland	Vest-Agder	Vest-Agder	Akershus	Vest-Agder	Vest-Agder	Hordaland	Hordaland
Vest-Agder	Hordaland	Akershus	Sør-Trønd	Akershus	Akershus	Rogaland	Rogaland
Vestfold	Rogaland	Sør-Trønd	Rogaland	Sør-Trønd	Sør-Trønd	Sør-Trønd	Akershus
Rogaland	Sør-Trønd	Rogaland	Vest-Agder	Rogaland	Buskerud	Akershus	Sør-Trønd
Sør-Trønd	Vestfold	Buskerud	Aust-Agder	Vestfold	Rogaland	Vestfold	Østfold
Troms	Østfold	Aust-Agder	Buskerud	Buskerud	Vestfold	Buskerud	Buskerud
Aust-Agder	Troms	Vestfold	Troms	Aust-Agder	Østfold	Østfold	Vestfold
Telemark	Buskerud	Troms	Vestfold	Østfold	Aust-Agder	Aust-Agder	Telemark
Buskerud	Aust-Agder	Østfold	Østfold	Troms	Troms	Troms	Aust-Agder
Østfold	Telemark	Telemark	Telemark	Telemark	Telemark	Telemark	Troms
Finnmark	Nordland	Møre og R	Finnmark	Nordland	Møre og R	Møre og R	Møre og R
Nordland	Finnmark	Oppland	Hedmark	Møre og R	Finnmark	Finnmark	Finnmark
Møre og R	Oppland	Nord-Trønd	Møre og R	Nord-Trønd	Hedmark	Nordland	Nordland
Oppland	Hedmark	Finnmark	Nord-Trønd	Oppland	Nordland	Hedmark	Nord-Trønd
Hedmark	Nord-Trønd	Nordland	Nordland	Finnmark	Oppland	Nord-Trønd	Oppland
Nord-Trønd	Møre og R	Hedmark	Oppland	Hedmark	Nord-Trønd	Oppland	Sogn og Fj
Sogn og Fj	Sogn og Fj	Sogn og Fj	Sogn og Fj	Sogn og Fj	Sogn og Fj	Sogn og Fj	Hedmark

Siden 1999 har det vært en satsing på de regionale etablererkontorene i Telemark, der fylkeskommunen, Innovasjon Norge, NAV og kommunene i fellesskap har bidratt til finansieringen. Den opprinnelige målsettingen var at Telemark skulle bli et av fylkene i landet med høyest etableringsfrekvens.

Telemarks plassering blant fylkene når det gjelder etableringsfrekvens har imidlertid vært svært stabil. I 1999 var Telemark nummer ti av 19 fylker, i årene fra 2001 til 2006 var Telemark nummer 12, mens i 2007 rykket Telemark igjen opp til plass nummer ti blant fylkene.

Også andre fylker har ganske stabile plasseringer.

Fylker dominert av byer har en klar tendens til å ha høyere etableringsfrekvens. Oslo har alltid hatt høyest frekvens, mens fylker som Hordaland, Rogaland, Akershus, Sør-Trøndelag og Vest-Agder som oftest har lagt beslag på

plassene etter Oslo. Bare to ganger de siste åtte årene har andre fylker blandet seg inn her, med Vestfold i 2000 og Buskerud i 2005.

Typiske "bygdefylker", som Sogn og Fjordane, Hedmark, Oppland, Nordland, Finnmark, Møre og Romsdal og Nord-Trøndelag har alltid vært nederst på listen.

Telemark er med blant fylkene i midten, sammen med fylker som Aust-Agder, Østfold, Buskerud, Vestfold og Troms. Telemark har imidlertid med unntak av to år, vært nederst av fylkene i denne gruppen, mens Vestfold og Buskerud ofte har vært på toppen, og en sjelden gang blandet seg inn i den beste gruppen.

Hva forklarer etableringsfrekvens?

Bransjestruktur

De ulike bransjene har helt ulik etableringsfrekvens.

I figur 3 har vi vist etableringsfrekvensen i de bransjene der det er flest foretak. Bransjer som post og telekommunikasjoner, eiendom, fritid og kultur, bygg og anlegg og undervisning er bransjer hvor etableringsfrekvensen på landsbasis er over ti prosent.

Landbruk, fiske, og handel er eksempler på bransjer med lav etableringsfrekvens.

Områder som har en stor andel av næringslivet i bransjer med høy etableringsfrekvens, vil automatisk få en høyere etableringsfrekvens enn områder med mange foretak i bransjer med lav etableringsfrekvens.

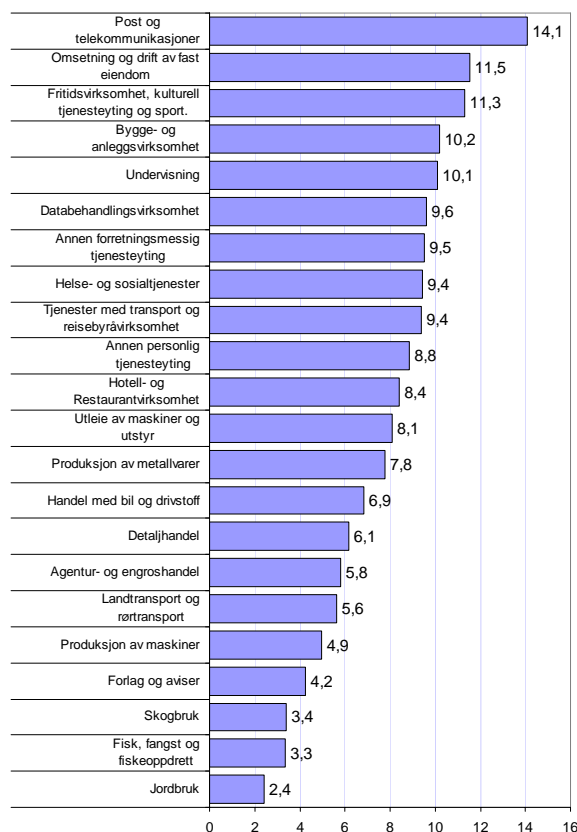
I figur 4 har vi vist hvordan denne bransjeeffekten² forklarer variasjonene i etableringsfrekvens mellom fylkene. Faktisk kan hele 88 prosent av variasjonen mellom etableringsfrekvensen i fylkene forklares med bransjestrukturen.

Den observante leser vil kanskje merke seg at formelen for regresjonslinjen er $[Y=1,6171x - 4,7278]$. Her er betaverdien for forventet etableringsfrekvens over 1,6, mens det naturlige hadde vært at betaverdien hadde vært omrent 1. Dermed ser det ut til at bransjeeffekten er større enn den burde vært.

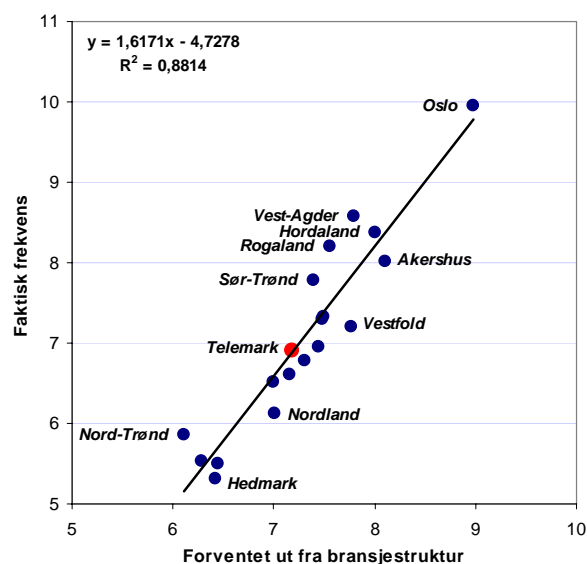
En tolkning av dette fenomenet er at den bransjestrukturen som gir høy etableringsfrekvens, er den vi finner i byene, som samtidig har høyest befolkningsvekst.

Telemark ligger akkurat på forventningslinjen. Dermed er etableringsfrekvensen akkurat som forventet, gitt bransjestrukturen i fylket.

Fylker med høy etableringsfrekvens gitt sin bransjestruktur, er Vest-Agder, Rogaland og Nord- og Sør-Trøndelag.

Figur 3: Etableringsfrekvens i ulike bransjer i Norge i 2007.

Figur 4: Sammenheng mellom faktisk etableringsfrekvens og forventet etableringsfrekvens ut fra bransjestruktur 2007.

Betyding av befolkningsvekst

Områder som har høy befolkningsvekst har en tendens til å få høyere etableringsfrekvens. Dette kan forklares ved at det blir flere potensielle etablerere, samt at det lokale markedet blir større, og dermed gir plass til flere bedrifter innenfor handel og tjenesteyting.

Vi kan da beregne effekten av befolkningsendringene sammen med bransjeeffekten i en regresjonsanalyse som tar hensyn til begge disse forholdene samtidig.

Resultatet av en slik analyse er vist i figur 5. Vi ser at nesten 92 prosent av forskjellene i fylkenes etableringsfrekvens kan forklares ut fra de to faktorene bransjestruktur og befolkningsendringer.

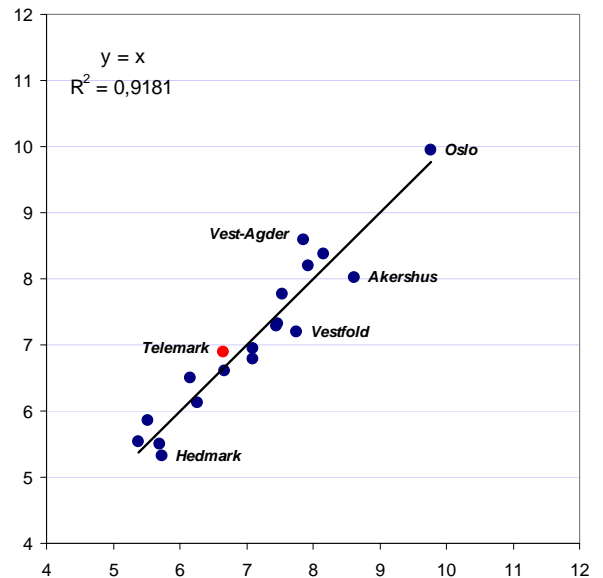
Telemark har en etableringsfrekvens i 2007 som ligger litt over forventet verdi. I 2006 lå Telemark litt under den samme forventningsverdien.

I figur 6 viser vi avviket mellom faktisk og forventet etableringsfrekvens i fylkene. Vest-Agder er det fylket som har høyest positivt avvik. Vest-Agder hadde også høyest positivt avvik i 2006.

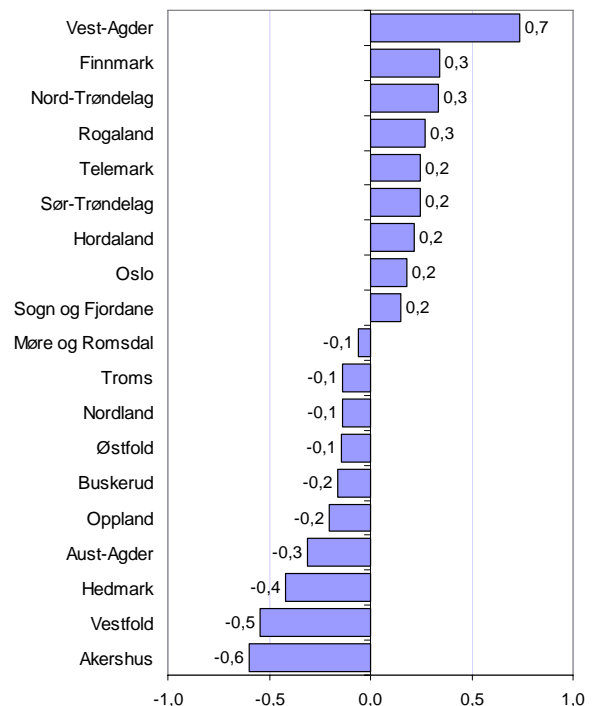
Akershus har høyest negativt avvik i 2007, som i 2006. Kanskje mange etablerere fra Akershus velger å registrere bedriften i Oslo?

Formelen som gir forventet verdi er: $[7,1 + \text{bransjeeffekt} * 1,19 + \text{befolkningsvekst} * 0,13]$. Her er den prosentvise befolkningsveksten i perioden 2003-2007 brukt. Oslo, som hadde en befolkningsvekst på 8,3 prosent i denne perioden, fikk dermed en økt etableringsfrekvens på 1,1 prosent på grunn av denne befolkningsveksten.

Som tidligere har fylkene Vest-Agder, Rogaland og Hordaland over "normal" etableringsfrekvens, mens Østlandet har generelt lavere etableringsfrekvens.

Figur 5: Sammenhengen mellom faktisk etableringsfrekvens i 2007, og forventet etableringsfrekvens gitt bransjestrukturen og befolkningsendringene.

Figur 6: Avvik mellom faktisk og forventet etableringsfrekvens gitt bransjestrukturen og befolkningsendringer.

Nedleggelseser

Vi har hittil konsentrert oss om nyetableringer. Det kan også være interessant å se på antall og andel av foretak som legges ned hvert år.

I figur 7 er andelen nedlagte foretak i prosent av foretak for fylkene vist. Vi ser at Oslo har den høyeste nedleggelsesraten av alle fylkene, fulgt av Hordaland og Finnmark. Oslo hadde samtidig den høyeste etableringsfrekvensen. Vi kan også se at fylker som Sogn og Fjordane, Nord-Trøndelag og Hedmark har lavest dødelighet av foretak. Det er dermed en viss sammenheng mellom etableringsfrekvens og dødelighet. Enkelte fylker avviker imidlertid fra dette mønsteret. Finnmark har høy dødelighet uten å ha høy etableringsfrekvens, men Telemark har lav dødelighet uten å ha lav etableringsfrekvens.

Vekst i antall foretak

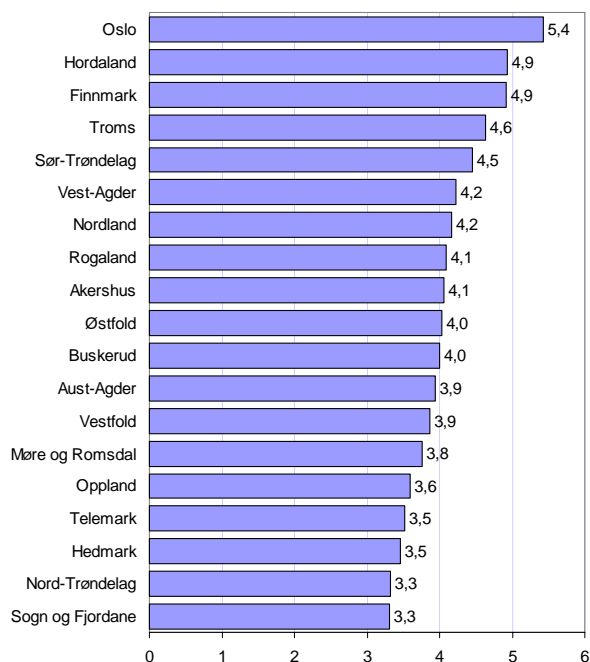
I figur 8 har vi rangert fylkene etter vekst i antall registrerte bedrifter i 2007. Her vil summen av vekst i antall og nedleggelseser vært likt etableringsfrekvensen.

Vest-Agder har den sterkeste veksten i antall foretak. Vest-Agder hadde samtidig den høyeste etableringsfrekvensen når vi justerte for bransjestruktur og befolkningsvekst.

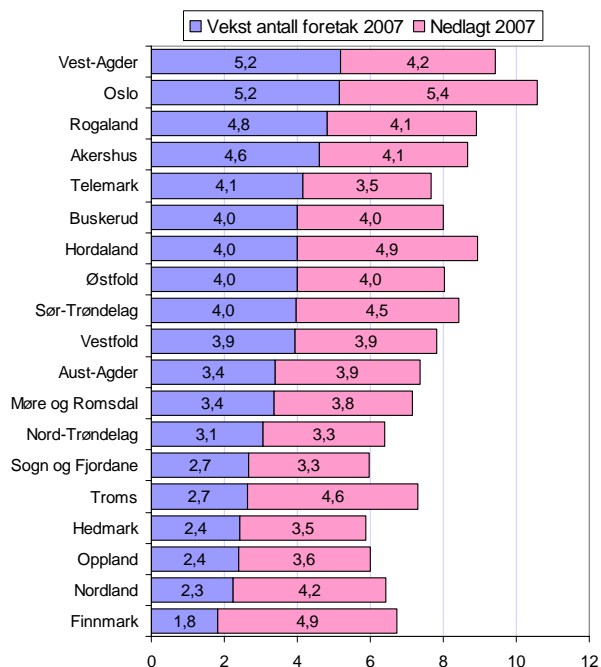
Oslo, som hadde høyest etableringsfrekvens, er nummer to når det gjelder vekst i antall foretak.

Telemark er nummer fem av fylkene når det gjelder vekst i antall foretak i 2007. Telemark kommer dermed bedre ut når det gjelder vekst i antall enn når det gjelder etableringsfrekvens. Det kommer av at nedleggelsesraten i Telemark er lav.

Vekst i antall foretak kunne vært brukt som en indikator i stedet for etableringsfrekvens. Det er imidlertid knyttet en del usikkerhet til nedleggelsesraten. Mange foretak blir stående i Enhetsregisteret i mange år etter at virksomheten har opphørt. Når det er usikkerhet knyttet til nedleggelsene, vil den samme usikkerheten hefte ved tallene for vekst i antall foretak.

Figur 7: Andel bedrifter som er slettet fra Enhetsregisteret i 2007.

Figur 8: Vekst i antall bedrifter registrert i Enhetsregisteret i 2007, samt nedleggelseser samme år.

Etableringer i regionene

I dette kapitlet vil vi se på etableringsfrekvensen i regionene. Vi bruker da politiske regioner³, dvs regioner som samarbeider om næringsutvikling.

Grenland har høyest etableringsfrekvens av regionene i Telemark. Grenland er nummer 13 av de 83 regionene i landet i 2007. Grenland er nummer seks av de 30 regionene på Østlandet.

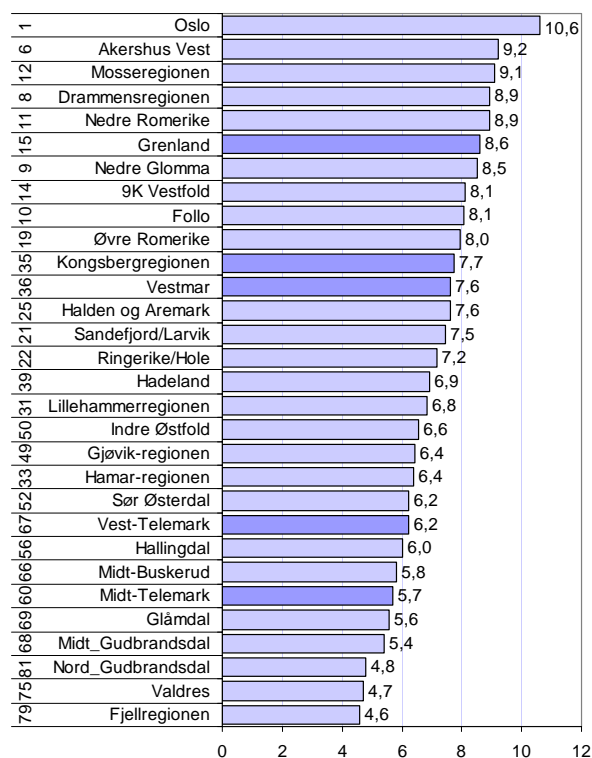
Kongsbergregionen (hvor Tinn og Notodden inngår) og Vestmar har også over middels etableringsfrekvens av regionene i Norge. Kongsbergregionen er nummer 23 og Vestmar er nummer 26. Vest-Telemark og Midt-Telemark har forholdsvis lav etableringsfrekvens, og er rangert på plassene 59 og 67.

Ser vi på utviklingen av etableringsfrekvensen i regionene i Telemark, som vist i figur 10, ser vi at Grenland har hatt høyere etableringsfrekvens enn de andre regionene i Telemark de siste årene. Grenland har også høyere etableringsfrekvens enn landsgjennomsnittet i 2007. Landsgjennomsnittet blir dratt opp ganske mye av Oslo, slik at det fleste regionene ligger under dette.

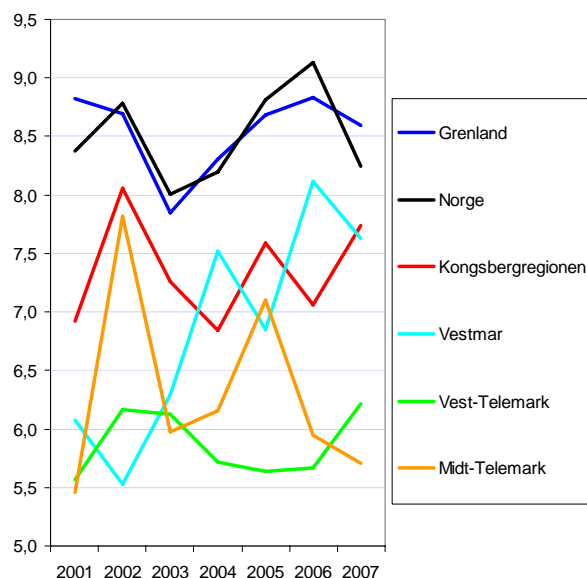
Vestmar har tidligere slitt med en svært lav etableringsfrekvens, og har hatt en økning de siste årene. Kongsbergregionen har gått litt opp og ned uten en klar tendens.

Vest-Telemark hadde en økning i 2007, mens landsgjennomsnittet gikk ned. Vest-Telemark har også vist en god tendens også når det gjelder vekst og lønnsomhet i næringslivet i det siste, antakelig stimulert av den omfattende hyttebyggingen i regionen.

Midt-Telemark har hatt en fallende tendens i etableringsfrekvensen. Det er ikke så lett å finne forklaringer til den dårlige tendensen i Midt-Telemark, ettersom regionen har hatt en vekst i folketallet i samme periode, noe som burde stimulert til flere nyetableringer.

Figur 9: Etableringsfrekvens i regionene på Østlandet i 2007. Tallene til venstre er regionens rangering mht gjennomsnittlig etableringsfrekvens de siste fem år.

Figur 10: Etableringsfrekvens i regionene i Telemark.

Bransjestruktur og befolkningsvekst i regionene

Regionenes etableringsfrekvens blir påvirket av bransjestruktur og befolkningsvekst på samme måte som fylkene. I tillegg vil etableringsfrekvensen i regionene også bli påvirket av regionens størrelse med hensyn til folketallet. Regioner med høy befolkning har en tendens til å få høyere etableringsfrekvens. Disse tre faktorene forklarer 81 prosent av variasjonen mellom regionenes etableringsfrekvens.

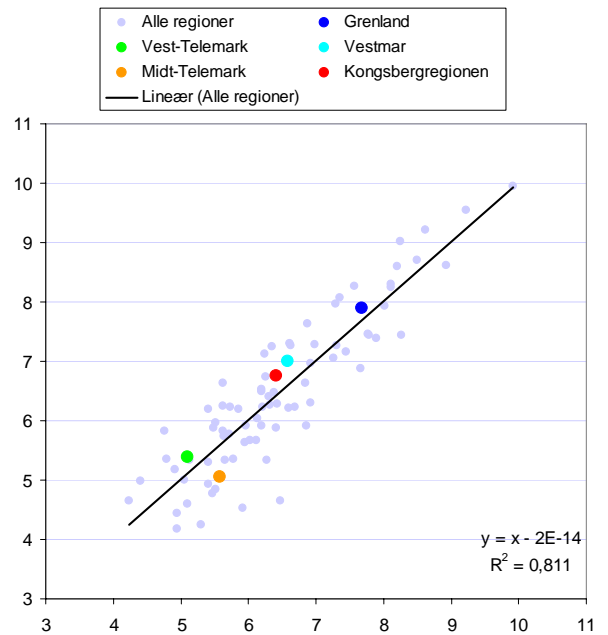
I figur 11 ser vi regionene i Norge plottet inn. Regionene i Telemark kommer godt ut av denne analysen. Grenland, Vest-Telemark, Vestmar og Kongsbergregionen har alle flere etableringer enn forventet i 2007. Midt-Telemark ligger imidlertid under forventet etableringsfrekvens dette året.

I figur 12 ser hvordan regionene på Østlandet kommer ut, når vi sammenlikner den faktiske etableringsfrekvensen med den "normale", gitt regionenes bransjestruktur, befolkningsstørrelse og befolkningsendringer siste fem år.

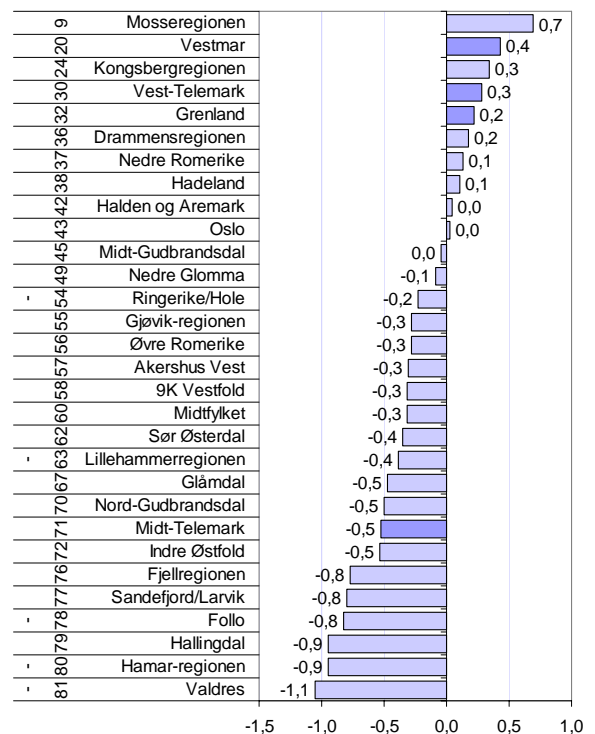
De fleste regioner på Østlandet har lavere etableringsfrekvens enn normalt. Det er som vi så i forrige kapittel, Sør- og Vestlandet som har høyest justert etableringsfrekvens.

Vestmar er nummer to på Østlandet når det gjelder å ha unormalt høy etableringsfrekvens, mens Vest-Telemark er nummer fire og Grenland nummer fem.

Midt-Telemark kommer imidlertid dårlig ut, og har en etableringsfrekvens som ligger en halv prosent under normalen. Noen av regionene som kommer dårlig ut her, er merket med -, som betyr at etableringsfrekvensen er langt lavere enn siste fem års gjennomsnitt. For disse regionene kan det hende at det var tilfeldige variasjoner som førte til den unormalt lave etableringsfrekvensen i 2007. Dette gjelder de to regionene nederst, Valdres og Hamarregionen, men ikke Midt-Telemark.

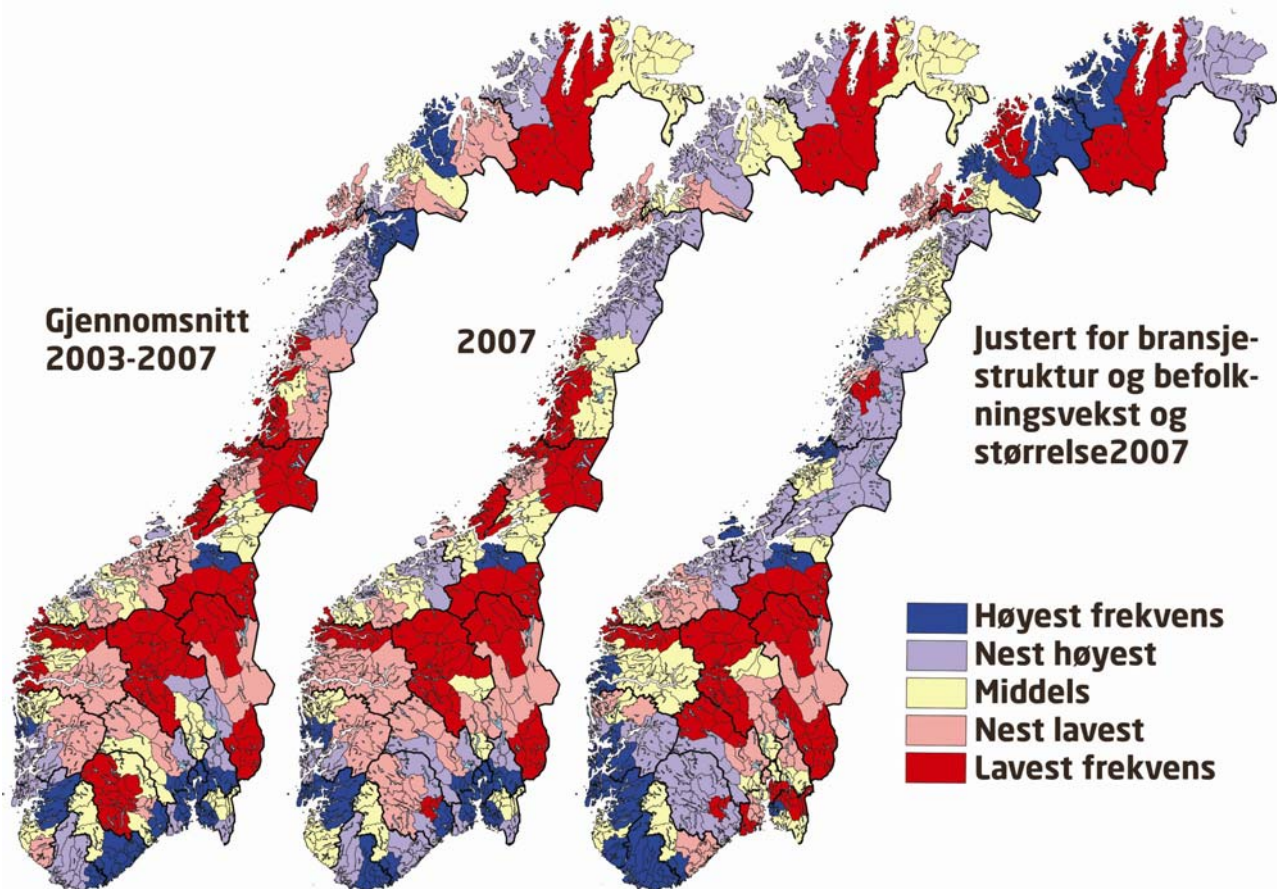

Figur 11: Sammenhengen mellom faktisk etableringsfrekvens og forventet etableringsfrekvens ut fra bransjestruktur, befolkningsending og befolkningsstørrelse.

Figur 12: Avvik mellom faktisk og forventet etableringsfrekvens ut fra bransjestruktur, befolkningsending og befolkningsstørrelse. Regionen merket med - helt til venstre har langt mindre etableringsfrekvens i 2007 enn siste fem års gjennomsnitt.

Kart over etableringsfrekvens i regionene

Figur 13: Etableringsfrekvenser i regionene. Til venstre gjennomsnittlig etableringsfrekvens i perioden 2003-2007. I midten etableringsfrekvens i 2007. Til høyre avvik mellom faktisk og forventet etableringsfrekvens basert på bransjestruktur og befolkningsvekst.

I kartene over er variasjonene i regionenes etableringsfrekvens illustrert.

Vi ser at det er liten forskjell på mønstrene når det gjelder etableringsfrekvens i 2007 og siste femårsperioden. De regionale mønstrene i etableringsfrekvensene er stabile, det er stort sett de samme regionene som har høyest frekvens hvert år. Dette er stort sett folkerike regioner med større bysentra og befolkningsvekst.

Når vi justerer for bransjestruktur, befolkningsvekst og størrelse, som i kartet til høyre, framtrer helt andre mønstre. Den høye etableringsfrekvensen i regionene i det sentrale Østlandet er forklart av de tre faktorene. Justert for disse har Østlandet ikke flere nyetableringer enn forventet.

I sørvest er det et sammenhengende område med regioner som har langt flere

nyetableringer enn forventet i Vest-Agder, Rogaland og Hordaland. Dette området har også god lønnsomhet, og sterk vekst i private arbeidsplasser, og synes å være det mest dynamiske området når det gjelder næringsutvikling.

Vi kan se at Grenland er blant regionene med høyest etableringsfrekvens i 2007 og i de siste fem årene. Når vi justerer for effekten av næringsstruktur og befolkningsvekst er Grenland lys blå, dvs blant de nest beste, i likhet med Vestmar, Vest-Telemark og Kongsbergregionen. Midt-Telemark er imidlertid blant de dårligste uansett.

Nyetableringer i kommunene

I figur 14 er etableringsfrekvensen i kommunene i Telemark vist, for 2007 og for gjennomsnittet de siste fem årene.

Porsgrunn hadde høyest etableringsfrekvens av kommunene i Telemark i 2007. Etableringsfrekvensen på 10,0 prosent i Porsgrunn rangerte kommunen som nummer 15 av 430 kommuner dette året. Etableringsfrekvensen i Porsgrunn i 2007 var klart høyere enn gjennomsnittet de siste fem årene, hvor Porsgrunn er rangert som nummer 46.

Kragerø hadde nest høyest etableringsfrekvens i 2007.

Tinn og Seljord kom på tredje og fjerdeplass i Telemark i 2007. Disse kommunene hadde en sterk økning i antall nyetableringer i 2007, og har ikke tidligere hatt så mange nyetableringer.

Skien og Bamble har hatt flere nyetableringer tidligere.

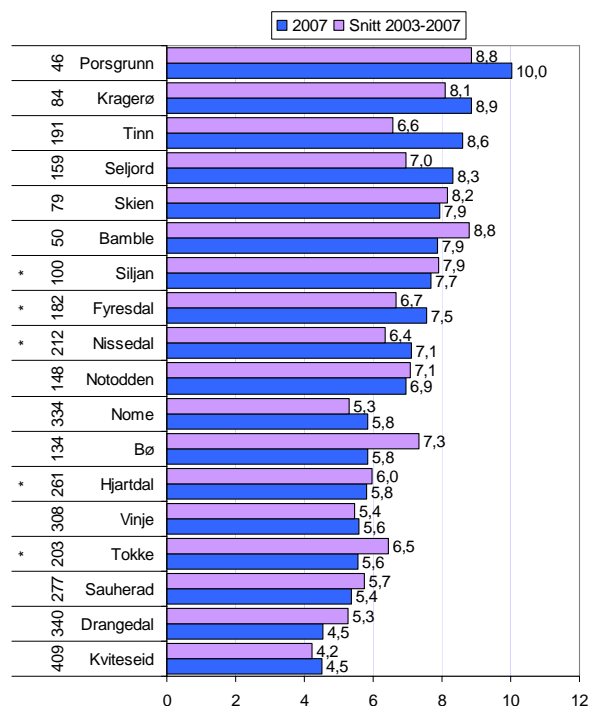
Bø kommune har tidligere pleid å ha ganske høy etableringsfrekvens, men her har antall nyetableringer blitt kraftig redusert.

Lavest etableringsfrekvens finner vi i Kviteseid og Drangedal. I disse kommunene var etableringsfrekvensen under fem prosent. Disse kommunene har også lavest etableringsfrekvens i gjennomsnitt for de siste fem årene.

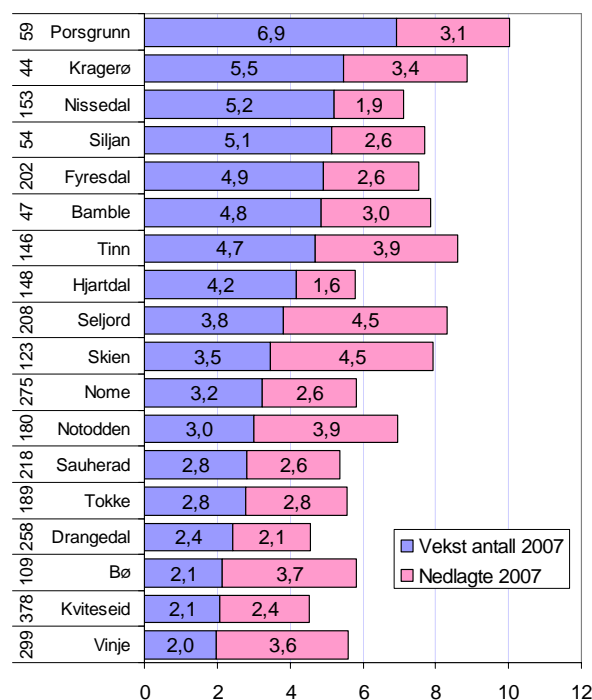
I figur 15 ser vi veksten i antall foretak, samt andelen nedleggelse. Porsgrunn har høyest vekst i antall foretak av kommunene i Telemark.

Kommuner som Skien, Seljord og Tinn hadde mange nedleggelse i 2007, og fikk dermed ikke så sterk vekst i antall som etableringsfrekvensen tilsier.

Bø overrasker nok en gang negativt i 2007, ved å ha svært liten vekst i antall foretak. Veksten i Bø har vært sterk tidligere.

Figur 14: Etableringsfrekvens i kommunene i 2007, og gjennomsnitt for perioden 2003-2007. Tallene til venstre angir kommunens rangering med hensyn til gjennomsnittlig etableringsfrekvens de siste fem årene blant de 430 kommunene i landet. Kommuner merket * har få foretak. I disse vil etableringsfrekvensen variere mer på grunn av tilfeldige variasjoner.

Figur 15: Prosentvis vekst i antall foretak, samt prosentvis andel nedleggelse i 2007. Tallene til venstre er kommunens rangering mht vekst i antall foretak.

Bransjestruktur og befolkningsvekst i kommunene

Etableringsfrekvensen i kommunene er også påvirket av bransjestruktur og befolkningsvekst. I motsetning til regioner, er det ingen signifikant effekt av størrelsen til kommunene målt i folketall.

I figur 16 ser vi hvordan etableringsfrekvensen i kommunene i Norge plasserer seg i forhold til forventet ut fra bransjestruktur og befolkningsvekst.

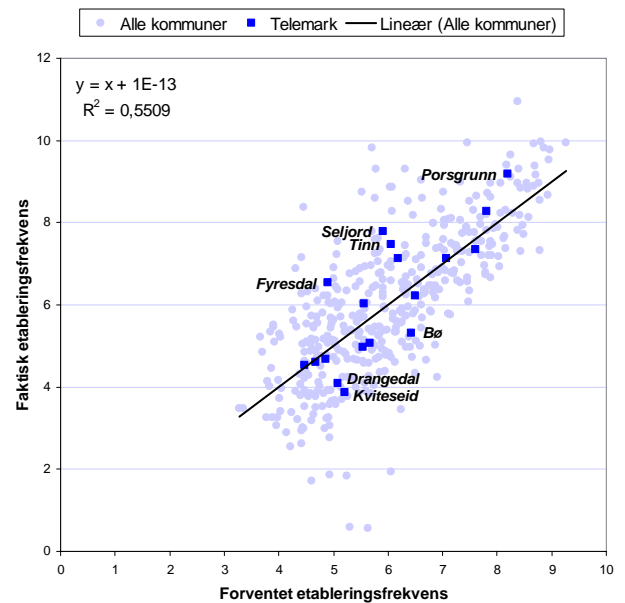
Vi kan se at det er mye større spredning blant kommunene, når det gjelder sammenhengen mellom faktisk og forventet etableringsfrekvens, enn i tilsvarende analyse for fylker og regioner.

Halvparten av kommunene i Telemark har høyere etableringsfrekvens enn forventet i 2007. Dette er bra til å være på Østlandet, ettersom etableringsfrekvensen i denne landsdelen er signifikant lavere enn andre landsdeler, gitt landsdelens bransjestruktur og befolkningsvekst.

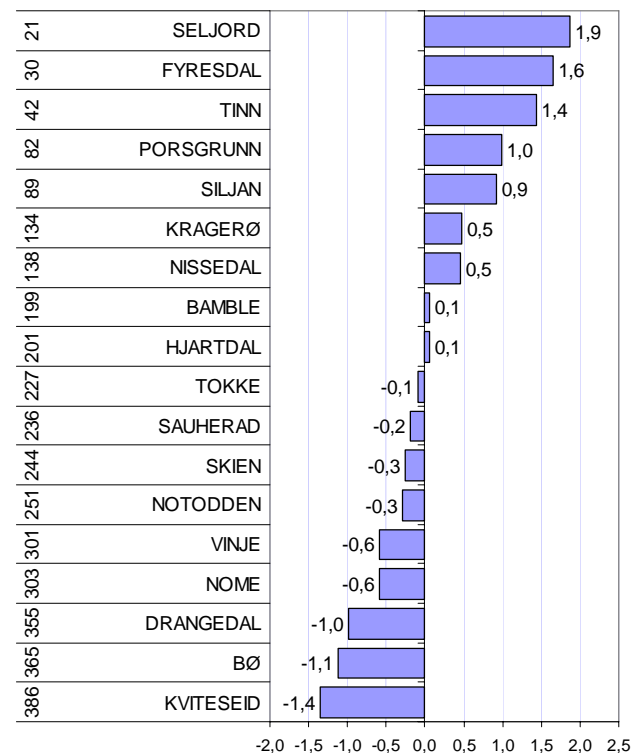
I figur 17 ser vi hvordan etableringsfrekvensen i kommunene i Telemark avviker fra forventningen. Tallene som er gjengitt her er den vertikale avstanden mellom kommunens plassering i figur 16 og forventningslinjen.

Seljord har størst positiv avvik, og er nummer 21 i landet når det gjelder den justerte etableringsfrekvensen. Også kommuner som Fyresdal, Tinn, Porsgrunn og Siljan ligger ganske høyt over forventningene.

Kommuner som har lavere etableringsfrekvens enn forventet, er Kviteseid, Bø og Drangedal.

Figur 16: Sammenhengen mellom faktisk etableringsfrekvens og forventet etableringsfrekvens ut fra bransjestruktur, og befolkningsending i 2007.

Figur 17: Avvik mellom faktisk og forventet etableringsfrekvens ut fra bransjestruktur og befolkningsending. Tallene til venstre er kommunens rangering blant de 430 kommunene i Norge i 2007.

¹ Enkelte definerer begrepet etableringsfrekvens som antall nyregistreringer pr 1000 innbyggere. Dette gir et dårligere mål, ettersom det er stor forskjell på bedriftstettheten, dvs antall bedrifter i forhold til folketallet mellom ulike områder.

² Bransjeeffekten er beregnet som avviket mellom etableringsfrekvensen i Norge, og den etableringsfrekvensen som fylket ville hatt, dersom det hadde hatt gjennomsnittlig etableringsfrekvens innenfor hver enkelt bransje (2-siffer NACE).

³ Telemarksforskning-Bø har gruppert alle kommunene i landet i politiske regioner, der kommuner har inngått samarbeid om næringsutvikling. Denne regioninndelingen brukes i flere publikasjoner, blant annet Nærings-NM og Attraktivitetsbarometeret.